

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

M 1 0 1 6 4 1 1 1

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

TEORIJA IN ZGODOVINA DRAME IN GLEDALIŠČE

Izpitna pola

Četrtek, 10. junij 2010 / 90 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik, svinčnik, radirko in šilček.

Kandidat dobi dva konceptna lista in dva ocenjevalna obrazca.

Priloga z odlomkoma iz dramskih besedil (A in B) je na perforiranem listu, ki ga kandidat pazljivo iztrga.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca). Svojo šifro vpišite tudi na konceptna lista.

Izpitna pola vsebuje 23 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 70. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve, ki jih pišete z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z nič (0) točkami. Osnutki rešitev, ki jih lahko napišete na konceptna lista, se pri ocenjevanju ne upoštevajo.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 2 prazni.

Odlomek iz dramskega besedila (A):

KANTOR *sede, prisiljeno miren, s čudnim nasmehom*: No, dalje!

MAKS: Okradli ste mojega očeta, okradli in osleparili ste vse, ki so vam prišli naproti. Vaše kraljestvo je ukradeno, kolikor je v njem beračev, ste jih vi okradli, ste jih slekli, ste jih vrgli na cesto. – Krono z glave, žezlo z roke!

KANTOR *kakor prej*: Dalje!

MAKS: In dali boste krono z glave, žezlo z roke! Niti koraka ne dalje, ne za palec ne boste razširili kraljestva. Ali ste čutili, da se že giblje tam doli, da se že upirajo vaši sužnji? To je moje delo, kralj veličastni, to je plot, je vest!

KANTOR *vstane*: Kdo mi sname krono z glave?

MAKS: Jaz.

KANTOR *se nalahko dotakne njegove rame, se zasmeje in stopi par korakov po sobi, veselo*: Gospodek mladi, odkod ta pogum? Odkod ta moč v vaših majhnih rokcah? Kje pa me mislite prijeti, kam udariti?

MAKS: Sami ste se slekli pred mano.

KANTOR: Kaj še, prijatelj, kaj še! Ali se vam sanja? *Se nasloni na mizo, govori veselo*: Saj vas bodo zaprli, prijatelj, če boste govorili take neumnosti. V norišnico vas bodo vtaknili! – Ali veste, kdo sem jaz? Kantor, kralj na Betjanovi! In kdo ste vi? Izgubljen študent! Bodite pametni in premislite: če bi bila zdajle moja suknja vsa krvava in bi vi prišli in bi pokazali: 'Glejte, moril je, še ves je krvav!' – precej bi vas zgrabili za lase in bi vas nagnali v norišnico. Kralj na Betajnovi morivec! Kaj še! Za šalo, iz dolgega časa se je malo poškopil s krvjo! – In če bi bilo tisti večer, prijatelj, sto in tisoč ljudi zraven in bi sto in tisoč ljudi videlo in slišalo, bi se obrnili stran in bi rekli: Kralj na Betajnovi morivec! Kaj še! To se nam je le tako sanjalo – o, prijatelj, in vtaknili bi vas v norišnico!

MAKS: Zakaj ste se ponižali?

KANTOR: Ker ne maram, da bi ljudje grdo sanjali o meni. Tiste neumne sanje, tiste govornice bi mi pač ne zastavile niti pedi mojega pota, – ali bile bi mi zoprne, kakor slabo vreme. Če dežuje, grem svojo pot dalje, ali jezi me, da dežuje. To je vse, to je ves moj strah in nič več. Motili ste se nad mano.

MAKS *vstane*: Tako sem se torej motil in resnično mi je žal. Pravite, da vam ne morem zastaviti pota – no, poskusiti je vendar treba, pa naj že bo, kakor je božja volja. Jaz sem se že od nekdanj ukvarjal s stvarmi, ki sem vedel naprej, da se mi izjalovijo. To je moja usoda, glejte! *Se napravlja, da bi odšel*.

KANTOR: Potrpite! Z mano je baš narobe, le premislite si to! Kadar se s kakšno stvarjo ukvarjam, se mora posrečiti, pa če jih sto pogine zraven. Jaz nisem kriv, premislite, če mi je pot zastavljena, in verjemite mi, prosim vas, da bi hodil lažje po gladki poti. No, če polena ne prelomim, moram vzeti pač sekuro. Premislite, prosim vas!

Odlomek iz dramskega besedila (B):

MAKS: Res, Francka, veliko se je spremenilo v tem času, ko sem se potepal po svetu. Obogateli ste in jaz sem berač, vagabund.

FRANCKA: Saj greš še lahko študirat, Maks. Oče bi ti dal denarja, je rekel.

MAKS: Tvoj oče? Francka, ali misliš, da mora biti človek lump, če ima zakrpane hlače in nepočesane lase? Mnogo sem izgubil, Francka, življenje, prihodnost, vse take lepe reči sem izgubil. In tebe. Ali za vse to sem dobil nekaj drugega, kar ima tudi svojo ceno: ponos vagabunda.

FRANCKA: Nisem te hotela žaliti, Maks.

MAKS: In pa maščevalnost vagabunda. Od maščevalnosti se da živeti, Francka, zato dosežejo vagabundi vsi tako visoko starost. Saj bi se lahko še danes potepal bogvekod, lahko bi na kakšen način še nadalje študiral paragrafe po dunajskih beznicah, toda nekaj me je gnalo domov: to je bila moja maščevalnost. Ni me bolelo posebno, da ste spravili mojega starega na kant; take reči se prigode zmerom in zato ni treba, Francka, da bi te bilo sram pred mano. Ali razjezilo me je, da je tvoj oče tako mogočno stopal preko trupel, da, Francka, preko naših trupel. Kadar vidim tako oblastnega človeka, me zgrabi strahovita želja, da bi ga ugriznil v nogo, ugriznil, ugriznil tako, da bi mahoma loputnil na tla, hej, s čelom na kamen!

FRANCKA *tišje*: Jaz ti nisem vzela ničesar.

MAKS: O, Francka! Ali misliš, da se delam norca, ko tebi vse to očitam? Ti si mi vzela največ, – ko sem zaupal vate in sem se tako neumno goljufal. Tega je bilo treba: zdaj sem hvala Bogu popoln berač in moje roke so popolnoma svobodne.

FRANCKA: Zakaj se nisi vrnil prej; meni je bilo dolgčas po tebi.

MAKS: Dolgčas ti je bilo ... ej, Francka, nevesta! Poglej mi v obraz ... ali se spominjaš tistih časov, ko sva se igrala tod in sva se rada imela? ... Ej, Francka, nevestica, še danes ti je dolgčas po meni! ... *Ji dene roko na čelo in se skloni k nji.*

FRANCKA: Kaj sem ti storila, da me tako mučiš?

MAKS: Zato, ker te ljubim, Francka! Ko bi te ne ljubil, bi bilo žalostno z mano, žalostno! Kadar ti takole pogledam v oči – poglej mi v oči! – te ljubim tako zelo, tako zelo, da vem, da je vse izgubljeno, in ker vem, da je vse izgubljeno, morda še ni vse izgubljeno ... ti! ... *Stisne ji obraz v roke in se skloni čisto blizu k nji.*

FRANCKA *se mu nalahko brani*: Maks ...

Preberite odlomek iz dramskega besedila (A):

1. Dopolnite:

Naslov dramskega besedila, iz katerega sta oba odlomka, napoveduje _____
dramo. V Cankarjevi dramatiki se tako ponovno pojavita volja do _____ in do
_____ pravičnosti.

(3 točke)

2. Izpišite iz odlomka A dve Kantorjevi lastnosti in utemeljite njuno 'usodnost' za razvoj dramskega dogajanja.

Lastnosti: _____

Utemeljitev njune 'usodnosti': _____

_____ (6 točk)

3. Kdo je Kantor in kakšna je njegova dramska usoda?

(4 točke)

4. Povzemite Maksove replike kot sporočilo Kantorju.

(3 točke)

5. Pojasnite pomen volitev v Kralju (a). Cankar je ta motiv uporabil še v nekaterih svojih dramskih besedilih. Navedite vsaj eno (b) in primerjajte dramaturški funkciji tega motiva v obeh dramskih besedilih (c).

a) _____

b) _____

c) _____

(5 točk)

6. Katere vrste dramski dvogovor je uporabil dramatik v odlomku A?

(1 točka)

7. Je tudi v Jančarjevem *Velikem briljantnem valčku* kak razgovor, podoben navedenemu v odlomku A? Obkrožite ustrezno možnost in jo utemeljite.

DA / NE

(3 točke)

8. Podobne dramske položaje z besednim spopadom med 'kraljem' in njegovim 'sužnjem, hlapcem' najdemo tudi v nekaterih drugih Cankarjevih dramskih besedilih. Navedite dve in povejte: ali sta 'upornika' v njih uspešna, komu zaupata svoje prevratne ideje in zakaj?

(8 točk)

9. Znani gledališki teoretik Volker Klotz je leta 1960 objavil znamenito razpravo *Zaprta in odprta forma v drami*. Presodite, ali je drama *Kralj na Betajnovi* primer zaprte ali odprte forme; svojo presojo utemeljite z dvema značilnima prvinama za izbrano obliko.

(3 točke)

10. Je dramsko besedilo, ki ga beremo, enako tistemu, ki ga slišimo/gledamo v gledališču? Obkrožite ustrezn odgovor in ga utemeljite.

DA / NE

(3 točke)

11. Pojasnite t. i. dramaturške črte.

(1 točka)

12. Katere so tri temeljne prvine gledališke umetnine/uprizoritve?

(2 točki)

13. Do Cankarja je bila bera dramskih besedil skromna. Navedite prvi ohranjeni slovenski dramski besedili, njunega avtorja in zvrstno določitev.

naslov	avtor	zvrstna določitev

(3 točke)

14. Je trditev pravilna: Večina Cankarjevih dram je bila uprizorjena v prostorih današnje SNG Drama v Ljubljani. Obkrožite ustrežni odgovor.

DA / NE

(1 točka)

Preberite odlomek iz dramskega besedila (B):

15. Obrazložite dramaturško funkcijo dramskega dvogovora v odlomku B.

(2 točki)

16. Povzemite, kar v tem dramskem prizoru povesta o sebi dramska lika.

Maks: _____

Francka: _____

(4 točke)

17. Pojasnite njun aktantski položaj v navedenem dramskem prizoru.

Maksov: _____

Franckin: _____

(4 točke)

18. Kakšen sklep dramskega dogajanja napoveduje navedeni dramski položaj? Obkrožite ustrezno možnost.

A komičen

B tragičen

(1 točka)

19. Kaj gledališkim uprizoriteljem nakazujejo didaskalije?

_____ (1 točka)

20. Navedite dve dramski besedili in dva moška dramska lika, ki že v dramatiki I. Cankarja, pa tudi pozneje nadaljujeta uporništvo.

(2 točki)

21. Za dramsko besedilo so značilna nasprotja. Katero kaže odlomek B in kako vpliva na gledališko uprizoritev (a)? Posledica nasprotij med dramskimi liki pa je (b)?

a) _____

b) _____
(3 točke)

22. Za kateri tip označevanja dramskega lika gre v naslednjih primerih:

a) Kantor Maksu: *Jaz moram naprej!*

b) Maks Kantorju: *Vaše kraljestvo je ukradeno. Kolikor je v njem beračev, ste jih vi okradli, ste jih slekli, ste jih vrgli na cesto. Krono z glave, žezlo z roke!*

c) Maks: *Jaz sem se že od nekdaj ukvarjal s stvarmi, ki sem vedel naprej, da se mi izjalovijo. To je moja usoda, glejte!*

_____ (3 točke)

23. Pred Kraljem na Betajnovi prevaja Cankar Shakespearovega Hamleta. Navedite dve besedilni podobnosti ter dve razliki med modernim in renesančnim maščevalcem.

Podobnosti: _____

Razliki: _____

(4 točke)

Prazna stran

Prazna stran